

Skötselplan för Åtorpskogens naturreservatet

Innehållsförteckning

<i>BESKRIVNINGSDDEL</i>	1
1. Syfte med reservatet	1
2. Beskrivning	1
2.1 Uppgifter om reservatet	1
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning	2
2.3 Områdets bevarandevärden	4
2.4 Källförteckning	5
<i>PLANDEL</i>	6
3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	6
4. Friluftsliv	6
5. Byggnader	7
6. Uppföljning	7
6.1 Uppföljning av bevarandemål	7
6.2 Uppföljning av skötselåtgärder	7
7. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	7
6. Skötselplanekarta	8

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syfte med reservatet

Syftet med reservatet är att

- Bevara den värdefulla livsmiljön västlig taiga samt de typiska växt- och djursamhällen som är karakteristiska för denna livsmiljö i gynnsamt tillstånd.
- Strukturer som gamla träd och död ved ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning. Typiska arter, som t.ex. knärot, talticka och ullticka, ska ha gynnsamt tillstånd, liksom de rödlistade arterna grön sköldmossa och skunticka.
- Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

2. Beskrivning

2.1 Uppgifter om reservatet

Objektnummer	04-02-100
--------------	-----------

<i>Län</i>	04, Södermanland
<i>Kommun</i>	Flen
<i>Församling/socken</i>	Flen
<i>Areal</i>	22,17 ha, varav land 22,17 ha
<i>ID-punkt</i>	6550611/1543203
<i>Markslag och naturtyper</i>	
<i>Skogsmark</i>	ca 22 ha, varav ca 21,5 ha produktiv
<i>Västlig taiga (9010)</i>	16 ha
- <i>Tallskog</i>	1 ha
- <i>Barrblandskog</i>	15 ha
<i>Skog på tidigare inägomark</i>	4 ha
<i>Övrig skog</i>	2 ha
<i>TOTALAREAL</i>	ca 22 ha
<i>Prioriterade bevarandevärden</i>	
<i>Markslag</i>	Skogsmark
<i>Naturtyper</i>	Västlig taiga
<i>Strukturer (landskapselement)</i>	Gamla träd, död ved
<i>Växt- och djursamhällen</i>	Svampar, mossor, fåglar, insekter
<i>Arter</i>	Grön sköldmossa
<i>Friluftsliv</i>	Sörmlandsleden, informationstavlor

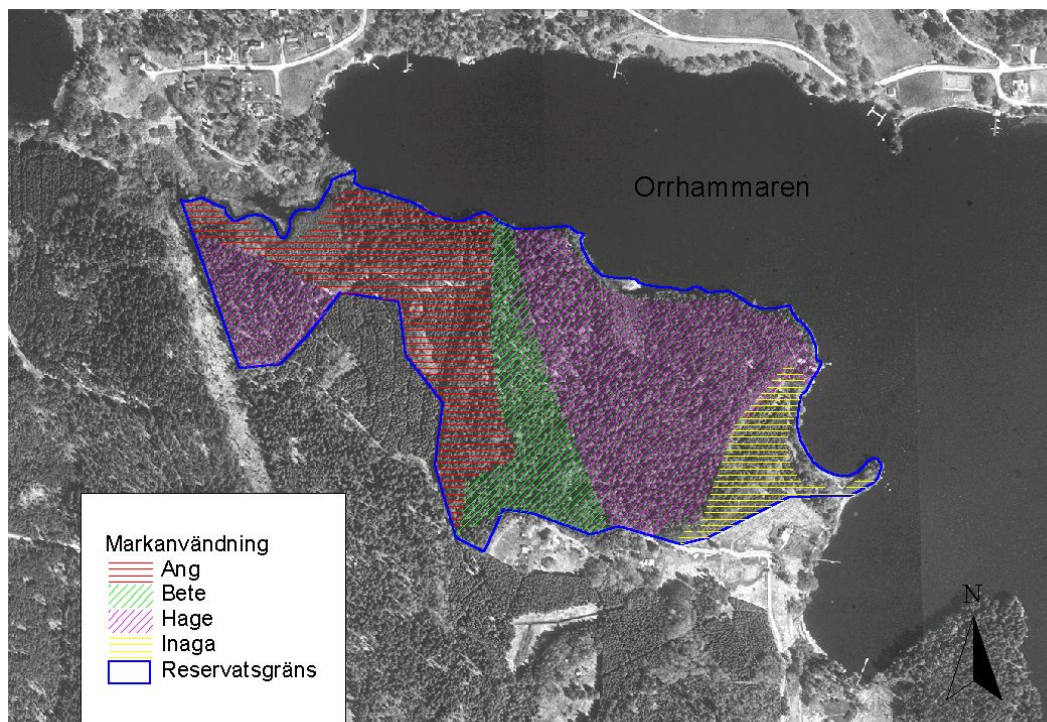
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Naturreseptatet Åtorpskogen ligger inom fastigheten Salsta, som har bildats genom en rad förrättningar. Enligt äldre ekonomiska kartan delades reservatet i en östlig och en västlig fastighet. Till öster fanns Kvarngölet och i väster Salsta. Kvarngölet fick sina ägor utbrutna i samband med storskifte år 1792.

År 1748 verkställdes en ägo- och skogsdelning av Salsta by och dess avgärdade hemman, det vill säga genom inhägnad avskilt hemman, Åtorp.

För Salsta togs det fram en ägo- och skogsdelningskarta år 1769 och för Kvarngölet år 1748. Figur 1 nedan visar en förenkling av båda dessa kartor.

Det som rastrerats grönt på kartan tillhör kartan från Salsta. Söder om detta område låg det ett soldattorp och det gröna området beskrivs som en "bergig skog.....som hör till soldattorpet". Soldattorpet nyttjade området för bete. Öster om det gröna rastrerade området finns Kvarngölets marker, skogsdelningskarta från år 1769. Göle i namnet Kvarngölet har här tolkats som att ägorna är svedjade. I östra hörnet finns inägorna, gulmarkerade, där strandkanten och udden ut i sjön nyttjades som ängsmark. Norr om inägorna följer en hage. Bergig och trädklädd. I det sydvästra hörnet av reservatet finns ett rosarastrerat område som i skogsdelningskartan anges som en hage och som "...afgölad mark". Här har begreppet, "afgölad mark", tolkats som avbränd mark (efter Sam Hedar, 1965).

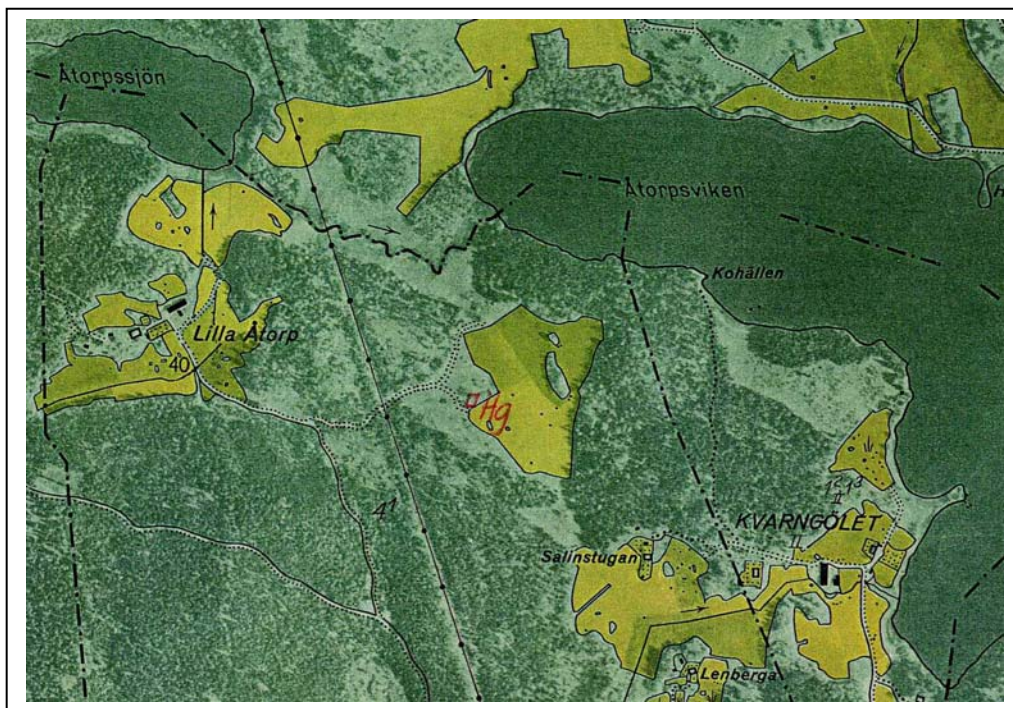
Figur 1. Generaliserad bild av två ägo- och skogsdelningskartor. Till vänster, från och med det grönrasterade området, visar kartan över Salsta från år 1748. Till höger, från det grönrasterade området, kartan över Kvarngölet från år 1769. OBS! Det är en generaliserad bild som gjorts över delar av de båda kartorna. Endast delar inom reservatsgränsen har tagits med här.

Kvarngölet och Salsta har legat som "gård å Stenhammar" (slott), enligt beskrivning till häradskartan från förra sekelskiftet. Här syns att ängsmark övergått till åkermark till stor del. Resterande är av en relativt öppen karaktär men med enstaka symboler för såväl barr- som lövträd. I väster ligger här även en fuktigare äng kvar, grönmärkat.

Figur 2. Häradskartan från förra sekelskiftet. Grönt = ängsmark, gult = åker.
* = Barrträdssymboler, och cirklar = lövträdssymboler.

Äldre ekonomiska kartan från mitten av 1900-talet att åkermarken som finns norr om Kvarngölet här har övergått till att nyttjas som betesmark. Fortfarande är en del områden relativt öppna, se bland annat nordväst om den betade åkern och det som utgjorde fuktig ängsmark på häradskartan. Mindre byggnad finns angiven nordost om den betade åkern. Kartbilden från mitten av 1900-talet visar på en mark som var mer öppen än idag, detta gäller i princip hela naturreservatet men kanske främst inom inägorna. Det är främst barrträd som kommit att etablera sig från 1950-talet.

Figur 3. Äldre ekonomiska kartan från 1950-talet.

Åtorpskogen utgörs till stor del av utmarken till de två gårdarna Kvarngölet och Salsta. Men även delar av inägorna ingår i naturreservatet. De gamla utmarkerna har i äldre tider nyttjats som bete för djuren medan inägorna odlades.

Rester av äldre tiders blädningsskogsbruk där mindre luckor togs upp, kan skönjas i området. Däremot har troligen inget hyggesskogsbruk förekommit inom reservatet. Markanvändningen under sen tid har inneburit att den gamla skogen utvecklats fritt och därmed slutit sig samt betesdriften har upphört. De tidigare inägorna i reservatet har under andra halvan av 1900-talet planterats med granskog.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska värden

Det är framförallt den gamla barrskogen med dess stora innehåll av riktigt gamla träd och döda träd som utgör grunden för områdets bevarandevärden. Värdena är knutna till gammal barrskog i ett sent successionsstadium och intern dynamik. Skogen är olikåldrig med en medelålder av ca 125 år. Många träd är betydligt äldre än så, med enstaka tallar mellan 200 och 250 år gamla. Förutom tall och gran finns även ett litet inslag av asp, björk, al och sälg. Döda träd, stående och liggande, finns allmänt inom vissa delar av området. Den döda veden förekommer även i olika stadier av nedbrytning vilket gynnar flera ovanliga mossor och vedsvampar.

Den sedan decennier orörda skogen är flerskiktad och har under lång tid utvecklat en hög grad av olikåldrighet. Frånvaron av storskaliga störningar har gjort att kvalitéer kopplat till sena successionsstadier och intern dynamik utvecklats i området. Den gamla barrskogen har en lång kontinuitet på platsen som inte brutits av större skogsbränder eller avverkningar under åtminstone 150 – 200 år, troligen betydligt längre än så. Även om skogen under vissa perioder varit glesare har tillgången på lämpliga substrat i form av gamla träd och död ved fungerat som en reträttplats för många ovanliga och skyddsvärda arter. Vid en svampinventering i början av 1990-talet noterades inte mindre än 350 arter i området.

Ett flertal arter av kärlväxter, mossor och svampar knutna till gammal barrskog har hittats i reservatsområdet. Här växer bland annat de rödlistade arterna grön sköldmossa på murken barrved och skumticka på aspväd. Växande på gamla tallar hittas talticka vars fruktkroppar kan nå en ålder av uppemot 50 år. Marken i den gamla barrskogen täcks av täta mossmattor och här och var hittas även gammelskogens egen orkidé, knäroten.

I anslutning till bäcken i reservatets nordvästra del på den tidigare fuktängen växer idag en lövsuccesion av al och björk med ett buskskikt av gråvide och hägg. Denna del har övergått till sumpskog där naturvärden kopplade till död lövved och avdöende grenverk på relativt kort sikt uppnås.

2.3.2 Geovetenskapliga/hydrologiska värden

Huvuddelen av reservatet utgörs av moränmark med sandig morän. I den centrala delen finns en höjd med urberg. Terrängen är omväxlande och på vissa platser uppträder stora block. Branta avsnitt återfinns mot sjön i norr. Partierna av tidigare inägomark i östra och västra delen domineras av postglacial lera. Det flacka området utmed bäcken i nordväst samt ett mindre kärr i den centrala delen utgörs av organisk jordart i form av torv.

2.3.3 Kulturhistoriska värden

Reservatet utgörs till stor del av utmarken till två gårdar. Men även delar av inägorna ingår. Av kulturhistoriskt värde är gränsen mellan de gamla ägoslagen. Rester av hägnad i form trästolpar och järntråd finns idag kvar vid den tidigare ägoslagsgränsen. Även rester av det träd- och buskskikt som formats av den tidigare markanvändningen finns på flera platser i reservatet. I västra delen av reservatet i anslutning till den tidigare åkern, numera granplanterad, finns en åkerholme, före detta ängsbacke, där bland annat hassel och ek växer. Även i kanterna av den tidigare åkermarken växer en hel del äldre ekar och andra lövträd. Likaså i reservatets östra del framgår gränsen mellan de olika ägoslagen utmark och inäga. Även i denna del återfinns en del medelålders och äldre lövträd.

2.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Hela reservatet får nyttjas för det rörliga friluftslivet på allemansrättslig grund med de restriktioner föreskrifterna innebär. Området nås enklast från Bolmängsgatan i Flen där en parkeringsplats kommer att iordningställas. Därifrån kommer en stig att anläggas som löper västerut och ansluter Sörmlandsleden vilken sedan når reservatet strax väster om Kvarngölets bebyggelse. Vid parkeringsplatsen samt där Sörmlandsleden går in i reservatet kommer informationstavlor att sättas upp.

2.4 Källförteckning

Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1991. *Naturvårdsprogram*

Rydberg Hans. 1990. *Svampinventering i Åtorpsområdet (opublicerad)*

Hedar Sam. 1965. *En Sörmlandsbygd och dess inbyggare*

Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1993. *Program för bevarande av Natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet.*

Södermanlands hembygdsförbund. 1988. *Årsbok 1988:1*.
Skogsvårdsstyrelsen. 1995. *Nyckelbiotopinventering objekt 10G 0I 08*
Skogsvårdsstyrelsen. 1997. *Sumpskogsinventering objekt 10G 0I 06*
Lantmäteriakter
Ekonomiska kartbladet 106 08. 1956
Häradskartan samt dess tillhörande beskrivning. Villåttinge härad. 1898.
LMV Flens socken nr 11. Skogsdelningskartan från år 1748.
LMV Flens socken nr 16. Skogsdelningskarta från år 1769.

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i två skötselområden, se skötselplanekartan på sidan 7. Skötselområdena är:

- 1: Gammal barrskog som utgör huvuddelen av reservatet.
- 2: Yngre granskog med lövträd på den tidigare inägomarken.

Skötselområde 1: Skogsmark (totalt ca 18 ha)

Beskrivning

Omfattar huvuddelen av reservatet. Gammal olikåldrig, ca 125-årig barrskog med inslag av lövträd. Ett mindre sumpskogsparti finns i den centrala delen. Ett mindre parti i nordväst är bevuxet med ca 45-årig lövskog i en succession.

Bevarandemål

- Utbredningen av Västlig taiga (9010) är minst 16 hektar.
- Död ved i olika former förekommer med minst 10 kubikmeter/hektar, med en lägsta tröskelnivå på 8 kubikmeter, beräknat på hela skötselområdet.

Skötselåtgärder

Inga förutom aktivt tillskapande av död ved.

Skötselområde 2: Skogsmark (totalt ca 4 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av två från varandra skilda delar, dels i öster i anslutning till Kvarngölet samt en del i väster. Huvudsakligen yngre granskog planterad på tidigare inägomark. Granarnas ålder är mellan 30 och 40 år. Insprängt i granskogen samt i kanterna förekommer här en hel del äldre lövträd av ek, asp och björk. I den västra delen finns en avgränsad del som utgörs av en lövskogsbevuxen höjd, tidigare backe i ängen. Här växer ett välutvecklat buskskikt.

Bevarandemål

- Äldre frihuggna ekar förekommer med minst 5 st/hektar.

Skötselåtgärder

Frihuggning av äldre ekar i kanten mot den tidigare ägoslagsgränsen.

4. Friluftsliv

Beskrivning

Syftet med friluftslivet i området är att bjuda de besökande på fina naturupplevelser samtidigt som information om skogsnaturen ska ges till besökare. Friluftsliv kan bedrivas i hela

reservatet på allemansrättsliga grunder och med beaktande av de föreskrifter som gäller för reservatet. Genom området och löper Sörmlandsleden. Från en planerad parkeringsplats i anslutning till Bolmängsgatan i Flen kommer vägvisning till reservatet att iordningställas. Informationstavlor ska sättas upp där besökarna ska få information om reservatets olika värden, syfte med skötseln och vilka villkor som gäller för allmänheten.

Bevarandemål

Parkeringsplats, informationstavlor och markerad stig/led ska finnas.

Skötselåtgärder

Parkeringsplats iordningställs på avsedd plats. Uppsättning och underhåll av informationstavlor. Uppsättning av vägvisning, underhåll av stigar/leder.

5. Byggnader

Beskrivning

I reservatets östra del närmast vattnet finns en byggnad på ofri grund. Tomtplats omfattande ca 1250 m² upplåtet genom bostadsarrende. Inom området finns även en bod.

Skötselåtgärder

Tomtplatsen omfattas inte av de mål och åtgärder som anges i denna skötselplan.

6. Uppföljning

6.1 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Informationstavlor, vägvisning, stigar/leder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Död ved

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 24:e år för:

- Utbredning av naturtyper

6.2 Uppföljning av skötselåtgärder

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

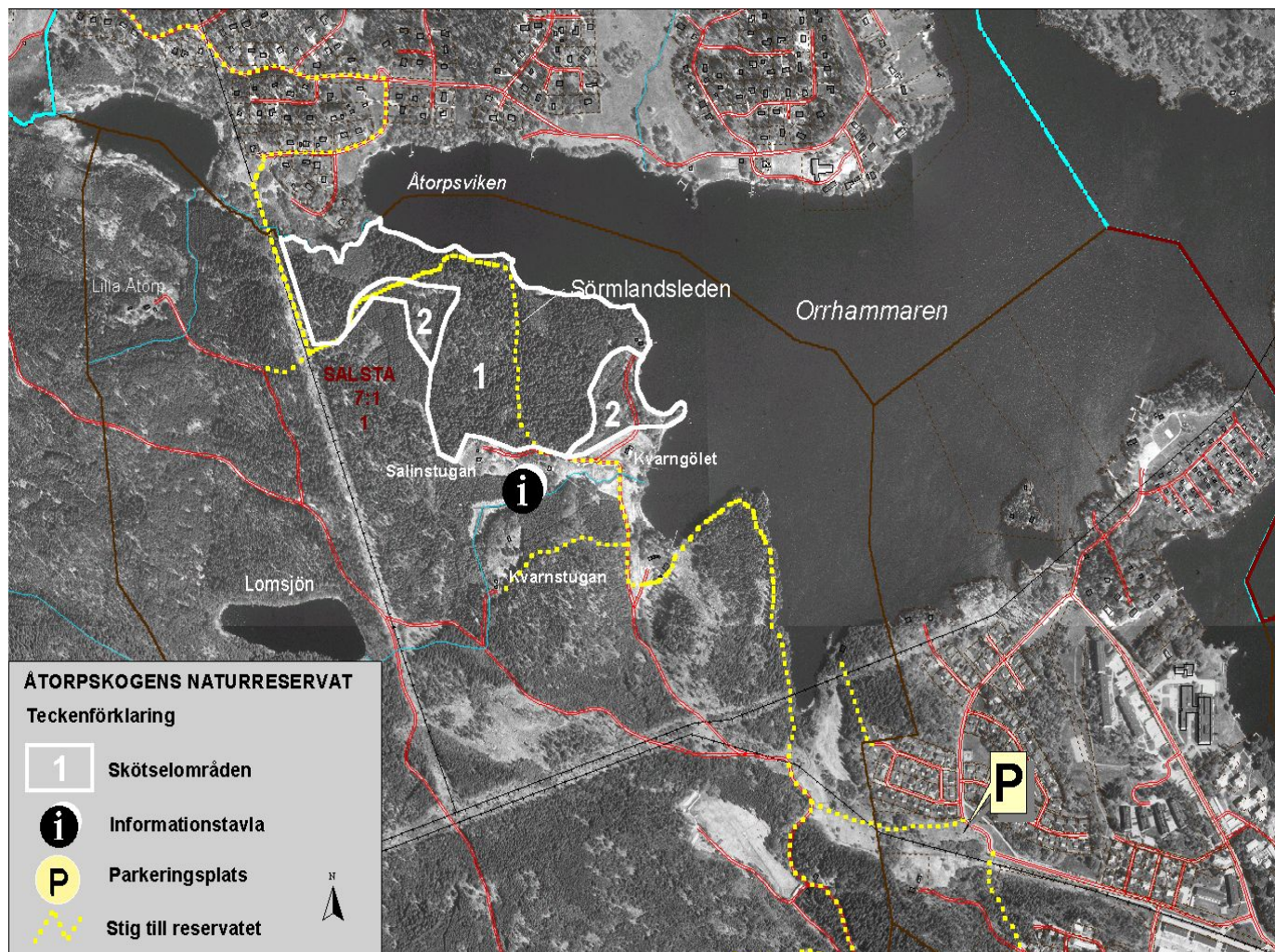
Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts.

7. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet	Finansiering
Parkeringsplats	År 2005	Utanför reservatet		Reservatsanslag
Informations-skyltar	År 2005	Enligt skötselplan	1	Reservatsanslag
Röjning stigar	År 2005	Hela reservatet		Reservatsanslag

Tillskapande av död ved	År 2005	Skötselomr. 1	2	Reservatsanslag
Frihuggning av ekar		Skötselomr. 2		Reservatsanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd			
Uppföljning av bevarandemål	Skyltar och stigar varje år. Övriga mål vart 6e år, respektive vart 12e år.			

6. Skötselplanekarta

© Lantmäteriet, 2004. Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-D Ekonomisk karta 106 08